

VLAAMS PARLEMENT

ZITTING 1995-1996

OPENBARE COMMISSIEVERGADERING

HANDELINGEN

COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, VORMING EN WETENSCHAPSBELEID

VERGADERING VAN WOENSDAG 26 JUNI 1996

Interpellatie van de heer Karel De Gucht tot de heer Luc Van den Bossche, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de toekomst van het pluralistisch onderwijs in Vlaanderen

Interpellatie van de heer Ludo Sannen tot de heer Luc Van den Bossche, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over het pluralistisch onderwijs in Vlaanderen

VOORZITTER : De heer Gilbert Vanleenhove

– *De interpellatie wordt gehouden om 10.18 uur.*

Interpellatie van de heer Karel De Gucht tot de heer Luc Van den Bossche, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de toekomst van het pluralistisch onderwijs in Vlaanderen

Interpellatie van de heer Ludo Sannen tot de heer Luc Van den Bossche, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over het pluralistisch onderwijs in Vlaanderen

De voorzitter : Aan de orde zijn de samengevoegde interpellaties van de heer De Gucht tot de heer Van den Bossche, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken, over de toekomst van het pluralistisch onderwijs in Vlaanderen en van de heer Sannen tot minister Van den Bossche, over het pluralistisch onderwijs in Vlaanderen.

De heer De Gucht heeft het woord.

De heer Karel De Gucht : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, met het voorontwerp van decreet over het basisonderwijs wordt er voor het eerst sinds lange tijd iets gezegd over het pluralistisch onderwijs. De vraag is echter wel of er veel positieve dingen worden gezegd. Dit voorontwerp van decreet bepaalt immers in artikel 238 dat de Raad voor het Pluralistisch Onderwijs wordt opgeheven. Artikel 239, paragraaf 1 heeft tot gevolg dat het medebeheer van de schoolgemeenschap wordt geschrapt als een van de voorwaarden voor het erkennen van het pluralistische karakter. Mijns inziens betekent dit eigenlijk dat de uitvoeringsbesluiten in verband met het medebeheer – die eigenlijk nooit zijn uitgevoerd – nu definitief van de baan zijn.

Dit voorontwerp van decreet is van toepassing op het basisonderwijs. Ik neem aan dat de lijn in de toekomst zal worden doorgetrokken naar de andere niveaus. Het is natuurlijk niet zo dat dit voorontwerp zal leiden tot de af-

schaffing van het pluralistisch onderwijs. In artikel 239, paragraaf 1 worden de voorwaarden voor het erkennen van het pluralistisch karakter opnieuw bevestigd, met uitsluiting van het medebeheer van de schoolgemeenschap. Men kan zelfs stellen dat de toegang tot het pluralistisch onderwijs gemakkelijker wordt gemaakt.

De vraag is nu of hier niet een aantal gevaren aan verbonden zijn. Ten eerste, de term pluralistisch zou wel eens kunnen worden gebruikt als epitheton ornans, zonder dat de school waarop dit wordt toegepast, ook écht pluralistisch is. Ten tweede, leidt dit niet tot een soort van verkapte neutrale school ? Ten derde, bij het lezen van artikel 239 stel ik me toch wel grote vragen, vooral als ik dit koppel aan het feit dat er geen raad meer zou zijn. Als er geen inspectie van het pluralistische karakter van het onderwijs wordt georganiseerd, kan elke vrije school zich pluralistisch noemen, ook al vormt bijvoorbeeld het vak zedenleer een onderdeel van het curriculum.

U kunt niet ontkennen dat een heleboel vrije scholen zich tegenwoordig pluralistisch noemen. Ze bedoelen hier dan vooral mee dat op hun school verschillende soorten van leerlingen – gelovige en niet-gelovige – aanwezig zijn. Dit is natuurlijk nog iets anders dan een echt pluralistische school. Een kort woordje uitleg over het begrip pluralisme is hier misschien wel op zijn plaats.

Het verschil tussen pluralisme en pluriformiteit is eigenlijk dat pluralisme de meerwaarde van de verscheidenheid erkent. Pluralisme beschouwt deze verscheidenheid als een positief gegeven. Dit gaat dus veel verder dan pluriformiteit : louter de vaststelling dat onze maatschappij zeer verscheiden is. De begripsverwarring tussen beide termen is een zeer gevaarlijk aspect van deze discussie.

Wat zijn de voorwaarden voor pluralisme in het onderwijs ? Een eerste voorwaarde is pluralisme in het bestuursorgaan : geen enkele filosofische of religieuze strekking mag over een dominante positie beschikken. Het personeel in het onderwijs moet het pluralistische karakter onderschrijven. Dit is van toepassing op het be-

De Gucht

stuurspersoneel, het onderwijzend personeel, het paramedisch personeel en het sociaal en psychologisch begeleidend personeel. Dit is ook een aspect dat conform artikel 238 zal verdwijnen. Deze afhankelijkheidsverklaring past duidelijk niet meer in de visie van de minister.

Het onderwijs moet voor iedereen – zonder discriminatie – toegankelijk zijn. We hebben gisteren in deze commissie een discussie gevoerd met de heer Boone over het invullen van de attitudinale eindtermen. De heer Boone had hierover een uitgesproken mening. Hij zei onder meer het volgende : als we vinden dat sommige leerlingen niet in ons onderwijsconcept passen, wordt hen dat op de gepaste manier duidelijk gemaakt. Dit staat toch nogal haaks op de toegankelijkheid voor iedereen, zonder discriminatie.

Daarnaast moet er natuurlijk een pluralistisch-opvoedend pedagogisch project zijn, dat zich dan weer zeker niet mag beperken tot de vrije keuze tussen godsdienst en de daarmee samenhangende confessionele of niet-confessionele moraal. Het project moet vooral worden gekenmerkt door de open geest die de verscheidenheid niet alleen erkent, maar tevens waardeert en toestaat dat er een persoonlijk engagement van de leraar is, zonder dat men daarbij aan enig proselitisme zou gaan doen.

Een vijfde element dat blijkbaar is verdwenen, is het aspect van het medebeheer van de schoolgemeenschap.

Mijnheer de minister, door de wijzigingen die u in het decreet over het basisonderwijs voorstelt – wijzigingen die u waarschijnlijk zult doortrekken naar het secundair onderwijs -, hebben we de indruk dat u van pluralisme een soort consumptie- of wergwerpartikel maakt. Wij pleiten ervoor dat het pluralisme op een actieve manier zou worden gepromoot en dat de barrières die er nu zijn, worden weggevoerd.

In de eerste plaats behelst dit de wettelijke voorwaarde dat de school die als pluralistische school wil worden erkend, een instelling van openbaar nut moet zijn. Dit is het meest gehoorde bezwaar bij de scholen die dit statuut graag zouden verwerven. U hebt daar, jammer genoeg, nooit werk van gemaakt.

Ten tweede is er het probleem van het medebeheer. Hiervoor is nooit een uitvoeringsbesluit uitgevaardigd. U schrijft dat nu eigenlijk ; in zekere zin delegeert u het. We zouden liever zien dat u een wettelijke regeling uitwerkt, zodat de barrière ook daar wordt weggevoerd.

Een volgend punt is het feit dat u de raad zonder meer afschaft. Ik weet dat er enige kritiek is op de werking van de raad. Is die kritiek echter wel gerechtvaardigd ? Is die kritiek niet eerder het gevolg van het feit dat die mensen binnen een volkomen onmogelijke context werken, waar ook nog de wettelijke bepaling, dat de school om erkend

te worden een instelling van openbaar nut moet zijn, als hinderpaal geldt ?

Zou het niet aangewezen zijn dat men die raad als instrument opnieuw instelt en samenstelt ? Men moet dan uiteraard ook de nodige middelen uittrekken voor de werking van die raad. Als ik me niet vergis, bedragen de werkingskredieten momenteel 1,1 miljoen frank, ongeveer de kostprijs van een opsteller in overheidsdienst. Moet men, ten slotte, voor een aantal zaken die raad ook niet méér bevoegdheid geven ?

Een belangrijke vraag in heel deze problematiek is of een pluralistisch project wel zin heeft. Ons antwoord is klaar en duidelijk : ja ! We kunnen verwijzen naar voorbeelden uit het buitenland, bijvoorbeeld naar Noord-Ierland. Daar vormen de pluralistische onderwijsprojecten een belangrijk element in de verzoening tussen twee geloofsgemeenschappen. Ik denk dat het aspect pluralisme ook meer duidelijkheid zou kunnen brengen in het Vlaamse onderwijs- en schoollandschap.

Mijnheer de minister, u streeft blijkbaar naar een tweedeling in het schoollandschap. U doet dit echter op basis van criteria die niet met de werkelijkheid overeenstemmen. U wilt in de tweedeling voor de vrije keuze een aantal scholen laten meetellen die niet als vrije-keuzescholen kunnen worden beschouwd. U doet dat zeer duidelijk in het decreet op het basisonderwijs.

Hier is een meer toekomstgerichte benadering vereist. Er zijn diverse onderwijsinitiatieven : officiële en privé-initiatieven. Er zijn netten en zuilen. Laten we ervoor zorgen dat die toestand in de nabije toekomst wordt verheven tot een meer pluralistische situatie, waarbij we de nadruk leggen op de sterke opvoedende waarde van het pluralisme. Het pluralisme positioneert zich duidelijk tegenover het fundamentalisme, dat momenteel in alle maatschappijen – ook de Vlaamse – sterk opgang maakt. Zowel de regering als het parlement moeten de opvoedende waarde van het pluralisme centraal stellen.

Mijnheer de minister, ik heb voor u de volgende vragen. Ten eerste, wat verstaat u onder het begrip pluralistisch onderwijs ? Ten tweede, waarom wordt aan het besluit op het medebestuur geen uitvoering gegeven, en wordt er integendeel geopteerd voor de afschaffing van dit medebestuur ? Ten derde, ontbreekt het u eigenlijk niet aan moed ? Waarom durft u er niet expliciet voor uitkomen dat u het pluralistisch onderwijs wilt afschaffen ? Ten vierde, indien u – tegen alle verwachtingen in – toch zou beweren een groot voorstander van het pluralistisch onderwijs te zijn, wat bent u dan concreet van plan te doen om het te promoten ? Welke kansen wilt u dan in dit verband aan de Raad voor het Pluralistisch Onderwijs – of aan een Raad voor het Pluralistisch Onderwijs – geven om dit onderwijs in de toekomst mogelijkheden tot succes te bieden ?

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, het feit dat ik me bij deze interpellatie heb aangesloten, is toch wel geïnspireerd op een iets andere gedachtengang dan door de heer De Gucht naar voren werd gebracht.

In de teksten over het basisonderwijs die we tot nu toe ter beschikking hadden, worden inderdaad op een impliciete manier wijzigingen aangebracht aan het pluralistisch onderwijs. Ik denk echter dat we toch ook nog eens de discussie moeten voeren over de precieze betekenis van de begrippen pluralistisch onderwijs en pluriformiteit. De heer De Gucht heeft geprobeerd om een definitie te omschrijven. Hij gaat ervan uit dat pluralisme zich van pluriformiteit onderscheidt door het feit dat er een meerwaarde wordt toegekend aan de verscheidenheid.

Deze zienswijze is eigenlijk op zichzelf al een nieuwe soort van levensbeschouwing. Vertrekkend van dit principe, vraag ik me dan ook af of het wenselijk is om een nieuw net te creëren, tussen de andere netten in.

Is pluralisme niet eerder een attitude, waarbij men respect opbrengt voor het andere ? Een pluriforme school is geen project waar de levensbeschouwingen zonder meer naast mekaar worden geplaatst. Pluralisme kan, mijns inziens, ook onmogelijk worden afgeleid uit de samenstelling van behaalde diploma's, noch uit de samenstelling van de inrichtende macht. Het heeft daarentegen wel te maken met een schoolcultuur.

De pluralistische gedachte is evenwel een belangrijk gegeven. Ik ben het er dan ook met de heer De Gucht over eens dat die verworvenheid een dam opwerpt tegen fundamentalisme. Tot vandaag heeft het pluralistisch onderwijs een matig succes gekend. Ik vraag me af of we de reglementering ter zake niet beter opnieuw zouden bekijken. Op die manier kunnen we dan het officieel onderwijs een plaats geven in het kader van positief pluralisme. Zouden de gemeente- en provinciescholen niet de pluralistische scholen bij uitstek moeten zijn ?

Ik ben ervan overtuigd dat het nog zinvol is om het pluralistisch onderwijs uit te bouwen. Maar men kan zich wel de vraag stellen binnen welke vormgeving die scholen moeten functioneren. Dient men de huidige wetgeving daartoe niet aan te passen ? Kan het officieel onderwijs, naast het vrij onderwijs, niet voor een deel de rol van pluralistisch onderwijs opnemen ? Wat is dan nog de functie van een Raad voor Pluralistisch Onderwijs ? De minister heeft ongetwijfeld een visie ter zake. Maar hij heeft deze nooit expliciet kenbaar gemaakt, terwijl hij via niveaudecreten wel wijzigingen probeert aan te brengen.

De voorzitter : De heer Vandenbroeke heeft het woord.

De heer Christiaan Vandenbroeke : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, de Volksunie sluit zich graag aan bij deze interpellaties. Toch wil ik er ook enkele bedenkingen aan toevoegen.

Het pluralistisch onderwijs heeft nooit de kansen gekregen die het volgens de wet verdient. Wanneer Vlaanderen zich op een waardige wijze wil voorbereiden op de eenentwintigste eeuw, dan moet dit gebeuren vanuit een onderwijs dat absoluut pluralistisch is.

Op dit moment kan men het pluralistisch onderwijs beschouwen als een verankering in het sectarisme, een tweennettensysteem waar we niet zo snel uit zullen raken. Blijkbaar volstond het niet dat het pluralistisch onderwijs stiefmoederlijk werd behandeld. Men heeft nu ook de Raad voor het Pluralistisch Onderwijs afgeschaft. Voor ons is dat hoe dan ook onbegrijpelijk.

De voorzitter : De heer Swinnen heeft het woord.

De heer René Swinnen : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, de SP heeft de idee van een pluralistische school altijd gesteund. We zijn ervan overtuigd dat pluralistisch onderwijs, dat openstaat voor iedereen, belangrijk is voor een verdraagzame samenleving. De kaarten van het pluralistisch onderwijs liggen, ons inziens, vandaag niet zo slecht. Een groot aantal van de huidige scholen is al zover, of gaat die kant op. Het betreft niet noodzakelijk scholen die door de Raad voor Pluralistisch Onderwijs zijn erkend, maar wel scholen die zich in de praktijk pluralistisch opstellen, ook al hebben ze een neutraal, een niet-confessioneel, of zelfs een confessioneel karakter. Die realiteit bewijst meteen dat de formalistische criteria om het karakter van een school te bepalen, niet meer functioneel zijn. De houding en cultuur van een school zijn belangrijker maatstaven geworden.

Een pluralistische houding heeft aan belang gewonnen in onze moderne samenleving die wordt gekenmerkt door een grotere diversiteit aan opvattingen. Het onderwijs heeft zich in zekere zin aan deze maatschappelijke evolutie aangepast. De nettenstructuur is weliswaar behouden gebleven, maar binnen die netten is er een grotere verscheidenheid aan scholen. Men kiest nu eerder voor een bepaalde school dan voor een bepaald net. De keuze gebeurt niet langer op basis van ideologische, filosofische, of religieuze argumenten. Bovendien formuleren ouders steeds meer hun verwachtingen ten aanzien van de school van hun keuze. Dit blijkt ook uit de talrijke reacties van ouders die het niet langer nemen dat scholen zich uitsluitend voor één geslacht openstellen.

De officiële netten groeien inhoudelijk meer naar elkaar toe en opteren duidelijker voor een actief pluralisme. De ARGO heeft de neutraliteit van het vroegere rijksonderwijs ingeruild voor een pluralistisch pedagogisch project. Het onderwijssecretariaat van de Vereniging van Steden en Gemeenten stelt een pedagogisch project voor dat een

Swinnen

open schoolstructuur garandeert waar mensen met verschillende opvattingen terecht kunnen. Het onderscheid tussen de netten vervaagt. Scholen uit alle netten zijn veel gediversifieerder geworden en hebben zichzelf meer geprofileerd. Ze leggen eigen accenten waardoor ze de algemene doelstellingen van het onderwijs en van het net waartoe ze behoren, kunnen nastreven op een manier die rekening houdt met hun eigen specificiteit en situatie. Deze evolutie is, ons inziens, positief. Toch merken we dat er precies daardoor veel verwarring heerst. Vele ouders onderscheiden nog nauwelijks een gemeenschaps-school van een gemeentelijke school. Alleen al de min of meer gelijkkluidende benaming maakt het soms moeilijk. Nochtans is iedereen gebaat bij zoveel mogelijk duidelijkheid. Scholen die in essentie dezelfde pluralistische waarden als basis voor hun pedagogisch project hanteren, zouden elkaar moeten versterken. In die zin begrijpen we het streven van de minister om op termijn slechts twee netten over te houden : enerzijds het pluralistisch onderwijs dat openstaat voor iedereen, en anderzijds het onderwijs dat zich richt tot een bepaald publiek. Het open pluralistisch onderwijsnet van de toekomst zal wellicht voornamelijk uit officiële scholen bestaan. Maar vrije scholen die aan de criteria van het pluralistisch onderwijs beantwoorden, kunnen daar naar onze mening net zo goed toe behoren.

Het bevorderen van de samenwerking tussen scholen die voor pluralistisch onderwijs in aanmerking komen, is wenselijk. Dat mag er echter niet toe leiden dat de pluralistische principes verwateren. Het volstaat niet dat een school verklaart toegankelijk te zijn voor iedereen, terwijl ze in werkelijkheid bepaalde leerlingen uitsluit of toelaat op basis van financiële criteria. Evenmin is het mogelijk dat een pluralistische school zich laat begeleiden door een PMS-centrum dat tot een eenzijdig geëngageerd onderwijsnet behoort.

Het is essentieel dat een school die in de toekomst in aanmerking komt om aan de ouders de vrije keuze voor open onderwijs te waarborgen, aan de volgende voorwaarden voldoet : ten eerste, de school moet openstaan voor alle leerlingen, zonder onderscheid van sociale of ethnische afkomst, culturele, filosofische of godsdienstige overtuiging, sekse of nationaliteit. Haar pedagogisch project moet deze openheid garanderen en moet tevens beogen de leerlingen positief te begeleiden met respect voor hun eigenheid. De leerkrachten moeten zich ertoe verbinden om dit project actief op het getouw te helpen zetten. Ten tweede, de school heeft uiteraard de verplichting een keuze aan te bieden tussen de erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer. Ten derde, de bestuursvorm van de school moet de democratische betrokkenheid van alle leden bij het beleid van de school verzekeren. Ten vierde, voor de begeleiding en de ondersteuning dient de school zich te richten tot een officieel PMS-centrum en een begeleidingsdienst die dezelfde garanties kunnen bie-

den inzake openheid. Dit geldt ook voor de oudervereniging van de school. Deze kan slechts aansluiten bij een ondersteuningscentrum met dezelfde pluralistische ingesteldheid.

Ten vijfde, de leerplannen die de school hanteert en haar schoolwerkplan moeten binnen het pluralistisch pedagogisch project worden gesitueerd.

De optie van de overheid om secundaire scholen in samenwerkingsverbanden te groeperen, gekoppeld aan een nieuwe inhoudelijke invulling van het begrip vrije keuze, opent nieuwe perspectieven voor het pluralistisch onderwijs in Vlaanderen. Scholen en hun inrichtende machten zullen de discussie niet meer uit de weg kunnen gaan. Ze zullen nu een keuze moeten maken die van groot belang is voor hun verdere toekomst en die keuze zal niet altijd gemakkelijk zijn. Elke school draagt immers een heel verleden met zich mee. Daarom dient te worden benadrukt dat binnen de gemeenschappelijke doelstellingen de eigenheid bewaard kan blijven. De overgang dient op een geleide manier plaats te vinden.

Indien alle betrokkenen zich maximaal inspannen om de operatie te doen slagen, krijgt het pluralistisch onderwijs de beste kansen. Een omweg via een erkenning van de Raad van het Pluralistisch Onderwijs, is dan eigenlijk niet meer nodig.

De voorzitter : Mevrouw De Schamphelaere heeft het woord.

Mevrouw Mia De Schamphelaere : Mijnheer de voorzitter, door omstandigheden heb ik het betoog van de interpellanten moeten missen. Ik ben een beetje geschrokken van de uitgangspunten van de heer Vandenbroeke. Die houden immers in dat er momenteel sprake is van verankering en sektarisme tussen twee besloten netten. Ik ben het eerder eens met de heer Swinnen, die stelt dat de grondwettelijke opdracht van het officieel onderwijs erin bestaat de pluriformiteit te waarborgen. Hij heeft goed geëxpliciteerd hoe dit tot stand kan komen, zowel voor het gemeenschaps- als voor het officieel gesubsidieerd onderwijs.

Is er iets fout gelopen met de opdracht van het gemeenschapsonderwijs ? Dat zou men kunnen besluiten uit de uitspraken over sektarisme van de heer Vandenbroeke.

De voorzitter : Minister Van den Bossche heeft het woord.

Minister Luc Van den Bossche : Mijnheer de voorzitter, ik heb twee prealabele opmerkingen. Ten eerste, ik zal niet ingaan op een tekst van voorontwerp die nog in behandeling is. Hij is niet definitief goedgekeurd, laat staan overgemaakt aan de Raad van State. Bijgevolg kan hij ook niet aan de orde komen in dit debat. Ik wil het reglement naleven, vind het eerbiedwaardig en ben ervan overtuigd

Van den Bossche

dat elkeen het dient te respecteren. Ook de parlementsleden moeten dit dus doen. Voorontwerpen van decreten staan niet ter discussie. Hun onderwerp is pas aan de orde op het moment dat er een ontwerp is.

Ten tweede, iemand zei dat er nooit een visie is ontwikkeld over deze materie. Op 21 februari 1995 – niet eens in het verre verleden dus – heeft de heer Appeltans geïnterpelleerd over de toekomst van het pluralistisch onderwijs. Ik zal mijn antwoord van toen opnieuw voorlezen, want het is nog altijd mooi. Ik citeer. Als ik een titel zou moeten geven aan deze interpellatie, zou die als volgt luiden : un peu de tristesse et beaucoup de nostalgie. Einde citaat. Vandaag zal ik onder dezelfde titel antwoorden, want mijn mening is niet gewijzigd op een jaar en drie maanden tijd.

Ideeën moet men altijd toetsen aan de omgeving waarin ze leven. Ze zijn nooit waardevol op zichzelf, maar hebben waarde op een bepaald ogenblik in een bepaalde maatschappij. De idee waar het hier om gaat, was al verminkt op het ogenblik dat ze in een wetgevend kader gestalte kreeg in 1975. De oorspronkelijke idee dateert uit de tweede helft van de jaren '60. In die tijd was het nogal schokkend voor de bestaande werkelijkheid. Er werden twee lijnen gevolgd. Ten eerste, er was de vraag naar nieuwe structuren. In die tijd was het politieke denken in verband met het afstappen van zuilen altijd erg structureel, ongeacht of het nu werd beoefend door de avantgarde of door de gevestigde macht. De oproep van de heer Collard was bijvoorbeeld een structuuroproep. Op het moment dat het denken moest worden omgezet in actie, kristalliseerde het zich in – al dan niet alternatieve – structuren.

De idee was als volgt. We willen weg van de little boxes. Een opvoedingsproject moet pluriform zijn en aan iedereen in de maatschappij worden aangeboden. Dat is een fundamentele plicht van de maatschappij. Op grond van die idee pleitte men toen – over traditionele partijgrenzen en grenzen tussen vrijzinnigen en gelovigen heen – her en der voor de pluralistische eenheidsschool, die in feite het bestaande model moest vervangen.

In werkelijkheid zijn dergelijke alternatieve structuren nooit van de grond gekomen. Dit structureel denken heeft nooit zijn weg gevonden. Op het vlak van onderwijs kan men dat misschien wijten aan het feit dat het ideëngoed en het initiatief tot herstructurering destijds werden gedragen door een groep die in die tijd een avant-garderol speelde in de maatschappij, en bijgevolg de macht niet bezat. Door het ideëngoed te combineren met een gebrek aan macht, zou het bijna bij voorbaat ten dode opgeschreven zijn.

Persoonlijk hecht ik echter weinig waarde aan dat argument, omdat ook in de algemene politieke werkelijkheid

is gebleken dat de structuren in die tijd vrij inert waren. Dat was niet alleen zo omdat structuren zichzelf nu eenmaal per definitie altijd overleven, zoals de geschiedenis ons heeft geleerd, maar ook omdat ze op dat moment veel sterker waren dan iemand ooit had kunnen inschatten. Kritiek op de toenmalige manier van denken kan – naast de vaststelling dat deze volledig werd vertaald in structuren – juist liggen in het feit dat de sociologische betekenis van de structuren werd onderschat.

In 1975 heeft men vanuit de wetenschap dat de mislukking was geschied, de fameuze derde weg geopend. Ook daarbij werd het structurele pad bewandeld. Men ambieerde echter niet meer het grote revolutionaire gebeuren, maar men wilde de opening maken tussen de twee zogenaamde monolithische blokken van dat moment. Tot die tijd was de keuze der ouders nog grotendeels het gevolg van religieuze en filosofische motieven. Men zocht naar een derde weg voor degenen die niet meer op die manier wilden kiezen. Men bleef dus trouw aan het structurele denken, maar voegde er het aspect evolutie aan toe. Men ging ervan uit dat de derde weg zoveel succes zou hebben dat de twee andere gemarginaliseerd of toch ten minste kleiner zouden worden. Het opzet van 1975 is dus enerzijds een nawee na de nederlaag van de oorspronkelijke idee, aangezien het element structuur er nog altijd in is vevat, en anderzijds een aankondiging van de nieuwe situatie, aangezien het element evolutie is ingeschreven.

Wat is er nu van terechtgekomen ? Ik merk op dat dit geen gevolg is van het beleid van welke minister dan ook. Als dat besluit na 1991 al niet is genomen, mijnheer De Gucht, wat dan nog ? Het is niet genomen om de eenvoudige reden dat het niet belangrijk was. Tussen 1975 en 1996 is de raad in kwestie geëvolueerd van een groep mensen met veel engagement naar een structuur die zichzelf heeft overleefd. Toen ik de eerste keer – misschien niet al te liefdallig – in de plenaire vergadering de vraag stelde of die raad eigenlijk niet alleen klinisch in leven bleef door het feit dat we er jaarlijks 1,6 miljoen frank aan gaven, heeft hij in een soort van stuip trekking zichzelf willen bewijzen. Hij verraste plots de wereld met de toetreding van twee scholen. Daarna is de situatie weer ongewijzigd gebleven, alhoewel na uw interpellatie misschien opnieuw twee scholen zullen toetreden ; dan zijn ze al met vier. Met die twee nieuwe leden wilde de raad haar bestaan rechtvaardigen. Ik had immers verklaard dat de voornaamste activiteit ervan, erin bestond de situatie in het buitenland te gaan bestuderen. De toelage van 1,6 miljoen frank was dus niet juist genoeg om een opsteller te betalen, maar wel om de jaarlijkse reis te betalen.

Ik verwijt de raad niets. Hij kreeg echter geen respons. In de sector ontbrak de wil om de derde weg in te slaan. Dit had niets te maken met wie op dat moment de bevoegde minister was. Zowel in 1975, tussen 1977 en 1981, tussen 1981 en 1988 als nadien heeft de bevoegde minister die

Van den Bossche

weg niet kunnen verbreden. De werkelijkheid heeft gewoon aangetoond dat deze idee, net zo min als de vorige, toekomst heeft in het Vlaams onderwijslandschap.

Inmiddels zijn er andere dingen gebeurd, waar we ook de ogen niet voor mogen sluiten. Ik sluit me aan bij wat de heer Swinnen heeft gezegd en waarop mevrouw De Schamphelaere even heeft gealludeerd. Er is wel degelijk een evolutie. Enerzijds blijkt uit het recente onderzoek van professor Billiet dat slechts 13 percent van de ouders bij hun keuze het traditionele patroon van religieuze en filosofische overtuiging volgen. De rest kiest om allerlei redenen. Voor velen geeft de kwaliteit de doorslag. Wat ze daaronder verstaan, is soms macaber : als de dochter van de slager naar een bepaalde school is gegaan, en daarna met succes geschiedenis heeft gestudeerd aan de universiteit, zal die school wel een kwaliteitsschool zijn.

Hoe dan ook hebben de ouders een grote evolutie doorgemaakt. Dat is het duidelijkst merkbaar op universitair niveau. De VUB – u welbekend, mijnheer De Gucht – werd in de jaren '60 en '70 in Vlaanderen als dé vrijzinnige universiteit beschouwd. Tegenwoordig komt meer dan 50 percent van haar eerste-kandidatuurstudenten uit het vrij gesubsidieerd onderwijs. Nu wil ik aanvaarden dat de grote massa die in het secundair onderwijs het vrij gesubsidieerde onderwijs volgt, niet en bloc even vroom is. Ze hebben echter alleszins zowel voor het katholieke als voor het vrijzinnige net geopteerd.

Dat geldt ook voor de KUL. Die zou in de jaren '60 door een vuur zijn gegaan om zijn K met hoofdletter te kunnen schrijven. Als men de rector nu zou laten kiezen tussen enerzijds overleven met een kleine k of zelfs helemaal zonder K, en anderzijds sterven voor een grote K, dan kiest hij gegarandeerd voor het eerste. Professoren noch studenten zijn immers eenduidig vroom.

De evolutie heeft zich dus ook voltrokken in het secundair onderwijs. 70 tot 75 percent van de leerlingen volgt vrij gesubsidieerd onderwijs. Laat ons elkaar niet wijsmaken dat ze op die manier met zijn allen de ontwikkeling van de eigen vroomheid nastreven. Als orthodox christen zou ik zelfs diep ongelukkig zijn om het succes van het vrij gesubsidieerd onderwijs. Door dit succes volgen ook niet-katholieke leerlingen deze vorm van onderwijs. Bovendien zijn hierdoor veel leerkrachten nodig. Door hun groot aantal vormen zij een sociologische vertaling van de maatschappij, waarin geen 75 percent van de bevolking zwaar gelovig is. Sarcastisch uitgedrukt zou men dit kapotgeviere kunnen noemen.

Stel dat men mij grand patron van de Guimardstraat zou maken.

De voorzitter : Daar is geen kans toe.

Minister Luc Van den Bossche : Men weet maar nooit. Als chef van de Guimardstraat met een fundamentalistische overtuiging, zou ik niet eens de klok kunnen teruggedraaien, omdat er protest zou klinken bij ouders en leerkrachten.

De heer Ludo Sannen : En directies.

Minister Luc Van den Bossche : Ja, maar die zijn sociologisch niet zo belangrijk als ouders en leerkrachten. Ze hebben wel macht, maar dat is iets anders.

Het debat over vrije keuze is nog steeds toegespitst op netten. Uw dienaar doet hier, samen met u, aan mee, telkens we bijvoorbeeld samen aan decreten werken. Als er ergens een kloof bestaat tussen wetgever en gebruiker, is het wel in het onderwijs. De vrije keuze wordt vandaag heel anders aanvoeld dan vroeger. Onze voorouders hebben in het schoolpact bij de criteria voor vrije keuze het diplomacriterium ingeschreven. Dat werd stringent gehanteerd en door niemand betwist. Het was symptomatisch, makkelijk hanteerbaar en significant voor de soort school. Sinds 1988 maken we er echter geen gebruik meer van. Het zou ook niet meer relevant zijn. Dat zal iedereen in de onderwijswereld bevestigen : bijvoorbeeld zowel Peter Steenhaut als André Dewolf.

Natuurlijk zullen we in de niveaudecreten op een andere manier over vrije keuze spreken dan twintig jaar geleden. Daar kan ik momenteel echter niet op ingaan. Als de evolutie zich doorzet, zullen we het over tien jaar misschien opnieuw op een andere manier moeten formuleren. Inmiddels heeft echter ook een tweede evolutie zich gemanifesteerd. Deze is niet tegenstrijdig met de eerste. De overheid heeft zich in grote mate teruggetrokken en probeert, ondanks de tegenwerking van de netten – globale structuren streven nu eenmaal naar zelfbehoud – de scholen meer autonomie te geven. Dat heeft aanleiding gegeven tot een spanningsveld, bijvoorbeeld tussen autonome hogescholen en hun net. Alhoewel ze misschien onder controle zijn, blijven die spanningen onderhuids aanwezig. Het hele veld heeft zich spontaan verzameld in het orgaan Flora, zonder toelating van de netten. De autonomie van de scholen draagt ertoe bij dat er steeds meer vrije keuze mogelijk wordt. We zijn als het ware een landschap aan het creëren waarvan de diversiteit garant staat voor die vrije keuze. Het gaat niet louter om little boxes, maar ook om pedagogische kenmerken.

De voorzitter : De heer Swinnen heeft het woord.

De heer René Swinnen : Dan moeten de scholen hun project duidelijk vooraf kenbaar maken. Anders doen we aan volksverlakerij ten aanzien van de ouders.

Minister Luc Van den Bossche : Volgens de logica van 1988 moeten we inderdaad die richting opgaan.

De heer Karel De Gucht : In de richting van de volksverlakkerij.

Minister Luc Van den Bossche : Mijnheer De Gucht, ofwel voeren we een sereen debat, ofwel doen we dom polemisch. Als u me uitnodigt voor de tweede oplossing, wil ik me daar ook wel mee vermaken. Het gaat om een keuze tussen vrije stijl en discipline. We kiezen zelf het niveau van dit debat.

De heer Karel De Gucht : U kiest dat zelf.

Minister Luc Van den Bossche : Ik vond uw aanzet keurig en van een ernstig niveau. Ik verkoos op hetzelfde niveau te antwoorden. Als u het nu anders wil, is dat voor mij ook goed.

De heer Karel De Gucht : De heer Swinnen zegt dat een school die haar project niet duidelijk aankondigt, aan volksverlakkerij doet. Dat is inderdaad zo. Het wordt het beste aangetoond door de 13 procent die u zonet citeerde.

Minister Luc Van den Bossche : Neen. Het pedagogisch project houdt veel meer in dan alleen maar een definiëren van zichzelf in het kader van het oude filosofisch-religieuze criterium. Lees de teksten er maar op na.

Aan de heer Swinnen wilde ik nog zeggen dat de grondwetsaanpassing van 1988 al in die lijn lag. Wat we nog meer moeten accentueren, is dat de scholen duidelijk aan de buitenwereld moeten kenbaar maken welke plaats ze in het aanbod innemen. Het volstaat niet te zeggen dat er een K in de naam staat. Men moet ook aangeven welke waarden men wil doorgeven, welke accenten men wil leggen en of men leerling- of prestatiegericht werkt. Ook nu al profileren scholen zich zo divers, maar ze maken het niet genoeg duidelijk. De situatie evolueert steeds meer in die richting, dus weg van de monolieten die aan de basis lagen.

Ik heb het voorrecht me over het hele veld te kunnen bewegen, ten gevolge van de grondwet van 1988. Ik heb kunnen vaststellen dat scholen van hetzelfde net amper nog met elkaar kunnen worden vergeleken. Sommige scholen van de ARGO liggen dicht bij die uit het vrije net, terwijl op sommige scholen uit het vrije net een hele reeks typische ARGO-kenmerken van toepassing zijn.

Hetzelfde geldt voor de gemeentelijke scholen. De gemeenten hebben hun pedagogisch werk inmiddels al gedefinieerd en geïdentificeerd. Dat leverde erg boeiende teksten op, met ideeën over de pluriforme maatschappij, de pluralistische benadering enzovoort.

Ook in 1988 werd een stap in die richting gezet. Toen heb ik in de commissie in de Senaat duidelijk uiteengezet dat de fameuze neutraliteit niet meer hetzelfde inhield als vroeger. Het betrof mijns inziens een evolutief begrip in het grondwettelijke denken, dat van een passieve interpretatie naar een actieve overging. De passieve gaat uit

van de afwezigheid van alle verschillende elementen in de maatschappij, en de actieve van de aanwezigheid ervan. Dit principe zal, afhankelijk van godsvrucht en vermogen, sneller door de ene school worden beoefend dan door de andere. De neutraliteit moet hoe dan ook worden gezien als een continuüm tussen die uiterste polen. Ook dat was in feite nieuw, en werd op dat moment grondwettelijk geconsacreerd.

In verband met de vrije keuze hebben we dus heel wat denkwerk verricht. De structuren zijn gebleven – dat geef ik toe. Ze zijn echter wel gedeeltelijk aan erosie blootgesteld. De toekomst zal uitwijzen hoe snel en in welke mate deze erosie zal evolueren. In een groot gedeelte van het onderwijslandschap is het duidelijk dat structuren vandaag nog altijd gerechtvaardigd zijn. Ik herhaal echter dat er in dit verband wel degelijk een erosieproces gaande is.

De discussie over strikt gescheiden jongens- en meisjescholen wordt meer en meer doorkruist door rechterlijke beslissingen, die gebeuren op vraag van ouders. Het monolitische takelt onmiskenbaar af. De onderwijssnetten zijn duidelijk niet langer almachtig. Dit blijkt zelfs in gevallen waar de wetgever niet tussenbeide komt.

De heer Karel De Gucht : Dat is vaandelvlucht.

Minister Luc Van den Bossche : U kunt dat misschien vaandelvlucht noemen. Ik vind dat niet. Het is immers gebeurd op vraag van ; ik zou dit nooit uit eigen beweging doen. Ik heb altijd gezegd dat dit niet tot mijn geloofspunten behoort. Op een bepaald moment is men mij echter komen vragen om dit voor het secundair onderwijs te doen. Ik heb het verzoek teruggestuurd naar de VLOR. Die heeft het herhaald en dat was toen een unanieme beslissing. Later bleek dat die unanimité ver te zoeken was. Daar heb ik evenwel niks mee te maken. Ik noem dit dus niet : vaandelvlucht plegen, maar wel realistisch zijn.

Ik herhaal : enerzijds erosie, anderzijds autonomie, met op de achtergrond de Grondwet. De wetgever zal in dit hele proces altijd de rol spelen van degene die bevestigt wat er in de praktijk al gebeurt. De wetgever kan niet vooruitlopen. Wel kan hij af en toe een poging doen om een denkrichting te openen, waarbinnen de in de maatschappij aanwezige stromingen zich kunnen kanaliseren. De vraag is wel of de Raad voor het Pluralistisch Onderwijs vandaag de dag nog wel zin heeft.

Ik vind dat dit niet het geval is. De weg die men eind jaren '60 heeft gevolgd, heeft niet tot succes geleid. De weg die men sinds 1975 volgt, leidt evenmin tot succes. Dit zegt niets over de waarde van de poging of over de waarde van de mensen die in de Raad zitting hebben. Dit toont alleen aan dat het niet echt nuttig is. De grootheid van een idee weerspiegelt zich niet alleen bij de geboorte ervan, maar vooral bij de begrafenis ervan. Is een idee zo sterk dat het op een bepaald moment zijn eigen vormelijke begrafenis

Van den Bossche

kan organiseren om daarna in een andere gedaante weer te verrijzen ? Die andere gedaante is dus een evolutief.

Ik geef toe dat het structurele element dat in de jaren '60 dominant aanwezig was en een van de twee polen was in de jaren '70, nu is verdwenen in de huidige manier van denken over hoe we naar een gewijzigd onderwijslandschap moeten toestappen. Het structurele als kernelement is verdwenen ; het is nog slechts een afgeleide. U kunt er mij niet van verdenken dat ik geen commitment had tegenover de eerste idee. Er zijn echter momenten dat men moet vaststellen dat de omstandigheden veranderd zijn en dat bepaalde zaken het niet halen.

Mijnheer De Gucht, de redenering die ik hier heb gevolgd – met inbegrip van alle nuances -, heeft wel degelijk tot gevolg dat ik de Raad en de weg van 1975 afschrijf. Zo veel moet duidelijk zijn. Dit is trouwens ook al met grote titels in alle kranten verschenen.

Mijnheer Sannen, ik denk dat we de autonomie verder moeten uitbouwen. Hierin zullen de ouders ook meer en meer een rol kunnen spelen, waardoor het onderwijsaanbod ook dichter bij de realiteit zal aansluiten. In dit verband is het duidelijk dat we de wetgeving zullen moeten aanpassen. We zullen de autonomie immers geleidelijk aan bij decreet moeten vastleggen.

Het officiële onderwijs kan in dit alles een even grote rol spelen als het vrij gesubsidieerd onderwijs : het officiële onderwijs vanuit de evolutie van passieve naar actieve neutraliteit ; het vrij gesubsidieerd onderwijs door zich meer en meer te diversifiëren, door het uitschrijven van een pedagogisch project met veel meer dan alleen maar het eng-religieuze.

In deze situatie zie ik niet echt een rol voor de Raad weggelegd. De afschaffing van de Raad is voor mij echter zeker geen *conditio sine qua non*.

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Mijnheer de minister, het vrij gesubsidieerd onderwijs is natuurlijk het vrij onderwijs. U hebt zoëven de hele – ook maatschappelijke – evolutie geschetst. Moet u dan ook niet de sluiers oplichten over wat de opdracht wordt van het officieel gesubsidieerd onderwijs ? De overheid heeft ook daar de verantwoordelijkheid om dit duidelijk te definiëren.

Minister Luc Van den Bossche : Daar ben ik het volkomen mee eens. In verband met de ARGO hebben we dat met de Grondwet gedaan. De ARGO heeft daarna zijn eigen pedagogisch project uitgewerkt. In de theorie ligt dit al vrij dicht bij de actieve neutraliteit. Men zou kunnen redeneren dat het officieel gesubsidieerd onderwijs aan bepaalde karakteristieken – eigen aan de officiële dienst –

moet voldoen. Ik sluit niet uit dat dit in de nabije toekomst kan gebeuren.

De voorzitter : De heer De Gucht heeft het woord.

De heer Karel De Gucht : Mijnheer de minister, in eerste instantie zal ik reageren op wat u hebt gezegd bij het begin van uw antwoord. U zei toen dat u niet reageert op een voorontwerp van decreet op het basisonderwijs. Ik vind dit een gevaarlijke uitspraak. Dit parlement heeft zich verlaagd tot het onderhandelen met de regering om bepaalde stukken in handen te krijgen. Dat kan toch niet ! Het parlement zou eigenlijk die stukken gewoon moeten opeisen.

Dit heeft niets te maken met het spel van meerderheid tegen oppositie ; dit heeft te maken met de verhouding tussen het parlement en de regering. U zet eigenlijk nog een stap verder. U staat daarin natuurlijk niet alleen. Minister-president Van den Brande doet daar volop aan mee. Ik heb zelfs de indruk dat hij daar eerder de heraut van is. Men wilt het ons uiteindelijk wel meedelen, op voorwaarde dat we er verder niets meer mee doen. Moet dit niet worden beschouwd als een standpunt van de auteur van de tekst ? Men legt het ter tafel, zonder meer. Op die manier zou ik uw standpunten liever in de pers lezen. Het kan toch niet dat u weigert te worden geïnterpelleerd over een voorontwerp van decreet.

De voorzitter : Minister Van den Bossche heeft het woord.

Minister Luc Van den Bossche : Uw redenering is gedeeltelijk juist. Theoretisch kan ik me inbeelden dat men daar bepaalde zaken in vermeldt, alleen maar om ze te kunnen toegeven.

De heer Karel De Gucht : Het gaat erom dat de regering op een bepaald ogenblik een tekst opstelt, waaruit het parlement afleidt dat daarin het standpunt van de regering wordt vertolkt.

De voorzitter : Minister Van den Bossche heeft het woord.

Minister Luc Van den Bossche : De regering poneert op dat moment niet dat ze de tekst goedkeurt. De tekst wordt ter advies voorgelegd. Pas daarna moet de regering opnieuw over de tekst onderhandelen, waarna een voorontwerp wordt overgemaakt aan de Raad van State.

De heer Karel De Gucht : Waarom staat er dan voorontwerp-decreet basisonderwijs op ?

De voorzitter : Minister Van den Bossche heeft het woord.

Minister Luc Van den Bossche : Omdat dit juridisch de juiste benaming is. De twee documenten hebben dezelfde naam, hoewel ze zich in een verschillende fase van de procedure bevinden. De Raad van State komt na de verplichting

Van den Bossche

te adviezen van de VLOR en de SERV. Pas daarna stelt de regering een tekst op die voor juridisch advies naar de Raad van State wordt gestuurd. In principe wordt de tekst na deze fase inhoudelijk niet meer gewijzigd tot op het moment dat hij in het parlement wordt behandeld.

De heer Karel De Gucht : Mijnheer de minister, de politieke discussie heeft geen zin meer wanneer een regering zich het recht voorbehoudt een tekst op te stellen, om er zich daarna van te distantiëren. In artikels 238 en 239 lees ik dat u de Raad voor het Pluralistisch Onderwijs afschaft, en dat u een definitie formuleert van de criteria voor pluralistisch onderwijs, die impliceert dat er geen uitvoeringsbesluiten komen over het medebeheer. Dat is toch een politiek standpunt. U hebt dat trouwens zelf bevestigd.

De voorzitter : Minister Van den Bossche heeft het woord.

Minister Luc Van den Bossche : Het is een politiek standpunt dat u zal worden meegedeeld wanneer de regering beslist dat onderwerp bij u aanhangig te maken. Als bepaalde documenten u op voorhand worden bezorgd, dan is de bedoeling daarvan dat u zich beter zou kunnen voorbereiden. Dan is het pas mogelijk om in te schatten welke elementen aan welk procedureonderdeel zijn toegevoegd. Ik ben nooit een voorstander geweest van un gouvernement d'assemblées, omdat zo iets geen lang leven is beschoren.

De heer Karel De Gucht : Wanneer u een tekst die binnen de regering vaste vorm heeft gekregen, op de onderhandelingstafel van de vakbonden legt, dan houdt u rekening met een eventuele aanpassing ervan. Het lijkt me dan ook logisch dat het parlement daar in die fase een mening over uitsprekt.

De voorzitter : Minister Van den Bossche heeft het woord.

Minister Luc Van den Bossche : De fracties zijn vrij om daarover te zeggen wat ze willen, net zoals u overigens. Het gaat om het ondervragen van de regering.

De voorzitter : We wijken af van het onderwerp van deze interpellatie.

De heer De Gucht heeft het woord.

De heer Karel De Gucht : Ik zou het even willen hebben over het structurele element dat de minister in zijn redenering inbouwt, waardoor hij, mijns inziens, verstrikt raakt in zijn eigen redenering. Ik gebruik hier het beeld van een danser op een podium dat in rook is gehuld.

U gaat ervan uit dat er vroeger een structureel denken was waarvan men nu afstapt. Dus, de structuren zijn niet meer belangrijk. Maar op het einde van uw redenering moet u tot de vaststelling komen dat de structuren hebben

bewezen dat ze bijzonder weinig aan erosie onderhevig zijn. Bovendien stel ik vast dat u in uw niveaudecreten een uitgesproken structuralistische aanpak hanteert. U wilt de autonomie van de scholen inkapselen in samenwerkingsverbanden. Ik begrijp u wanneer u vooropstelt dat de ouders minder geneigd zijn te kiezen op basis van structuren. Ouders denken in termen van de nabijheid van de school, het prestige, de verwachtingspatronen, enzovoort. Maar precies door die structuren kunnen de ouders de impliciete boodschap, met name dat ze niet in die structuren zijn geïnteresseerd, niet doordrukken. Ook de wetgever volgt die afbraak-van-structuren-gedachte niet, aangezien hij zich in het onderhandelingsproces tussen de netten, uitgesproken structureel opstelt. Met andere woorden, uw redenering dat we moeten doen alsof er geen structuren zijn, is verkeerd. U moet immers vaststellen dat die structuren – ten eerste – zeer hardhorig zijn en dat u – ten tweede – nieuwe structuren zult creëren.

Wat mij interesseert, is wat nu eigenlijk uw referentiekader is. Op een of andere manier wilt u immers komen tot een tweedeling in het onderwijslandschap. Dat zijn de woorden van de heer Swinnen, met wie ik het niet altijd eens ben, maar nu dus wel. U wilt het schoollandschap duidelijker aflijnen. In deze commissie hebt u verklaard dat u een school met bepaalde criteria hebt bedacht opdat ze in aanmerking zou komen om de vrije keuze te waarborgen. Ik stel vast dat u daar in het decreet betreffende het basisonderwijs voor een deel van afstapt. Maar goed, dat is een ander onderwerp.

De heer Swinnen heeft in zijn uiteenzetting die criteria in licht gewijzigde vorm naar voren gebracht en ze gebruikt als criteria voor het pluralistisch onderwijs. U vereenzelvigd de criteria voor de vrije keuze echter niet met deze voor het pluralisme. In uw decreet betreffende het basisonderwijs herdefinieert u immers de criteria voor pluralistisch onderwijs. U laat een criterium weg, namelijk dat van het medebeheer van de schoolgemeenschap. Wat het overige betreft, neemt u in feite de tekst van de wet van 1959 over.

Wat behelst nu de ordenende werking van die criteria, van die kwaliteits- of andere kenmerken? Bij de criteria betreffende de vrije schoolkeuze is die werking duidelijk. Op basis daarvan zult u immers vaststellen of de vrije keuze al dan niet is gewaarborgd binnen een geografische omschrijving. Op welke wijze, aan welke werking zult u dat kenmerk van het pluralisme toetsen? Uw omschrijving van dit kenmerk kan ik immers alleen zo interpreteren dat elke school zich op een bepaald ogenblik pluralistisch zal kunnen noemen. Identificeert u de criteria voor het pluralistisch onderwijs met deze voor de vrije schoolkeuze, en hoe is dat dan met elkaar te verzoenen? Wilt u, met andere woorden, duidelijkheid brengen in het onderwijslandschap op basis van bepaalde criteria, dan moet u deze duidelijk aangeven. Kunnen beide reeksen criteria naast elkaar bestaan? Als ze naast elkaar bestaan, wat is

De Gucht

dan het verschil tussen de twee ? Op welke manier zult u ze controleren ? Wat de vrije keuze betreft, is me dat immers duidelijk, wat het pluralisme betreft niet. Vroeger bestond er een controlemethode met de Raad voor het Pluralistisch Onderwijs. U schrijft die echter af. Wat komt er voor in de plaats ? Wat is het ordenende effect van de in het decreet betreffende het basisonderwijs hernomen criteria ?

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Ik wil eerst en vooral de minister danken voor zijn aangename historische uiteenzetting betreffende de evolutie van de maatschappelijke gedachte van het pluralisme. Hij maakt duidelijk dat het pluralisme vooral een maatschappelijke waarde is, die derhalve niet dadelijk kan worden vertaald in structuren. Dit principe onderschrijf ik en ik heb ook in mijn interpellatie geprobeerd dit weer te geven.

Aan de andere kant moet de overheid wel dat pluralisme garanderen. Dat kan slechts via het terrein dat ze ter beschikking heeft, namelijk dat van officiële scholen, zowel de gesubsidieerde als de andere. Wat dat betreft, moet ze het engagement van die scholen wellicht duidelijker definiëren. Ik stel vast dat ook in het vrij onderwijs heel wat scholen soms pluralistischer zijn wat hun schoolcultuur betreft dan de andere scholen. Daar speelt echter niet de vrije keuze, het feit dat ze elke leerling de kans moet bieden om zich in te schrijven. Dit speelt, vind ik, dus ook niet mee in de hele discussie over de vrije keuze. Dat pluralisme geen onderdeel is van structuren, kan ik beamen. Dat maakt de discussie hier soms ook zo moeilijk. De structuren, waarbij heel wat vragen rijzen, ook in verband met de mogelijke kostprijs en de evolutie van het onderwijs in Vlaanderen, zijn immers overeind gebleven. Als men deze structuren wil bestrijden door een bepaalde maatschappelijke waarde naar voren te schuiven, dan ontstaat er een dubbelzinnige discussie. Het netoverschrijdende heeft niets met pluralistisch onderwijs te maken. Het doorbreken van de macht van bijvoorbeeld het vrije katholieke net als structuur – de Guimardstraat, de koepel waaraan iedereen denkt – kan wenselijk zijn. Dat kan men echter niet oplossen door een bepaalde maatschappelijke gedachte op de voorgrond te plaatsen.

In die zin wil ik de heer De Gucht enigszins bijtreden. De minister beweert dat het niets met structuren te maken heeft, gezien de feitelijkheid. Feit is echter, vrees ik, dat de macht van bepaalde structuren sterker wordt, maar niet op basis van ideologie, van een bepaalde levensbeschouwelijke overtuiging. We hebben die discussie al gevoerd betreffende de samenwerkingsverbanden. Er is een dubbele evolutie. Aan de ene kant taant de macht van de ARGO, in het kader van de hervormingen in het secundair onderwijs, en verplaatst die macht zich naar lokale structuren. Aan de andere kant vrees ik dat die hervor-

mingen de macht van de koepel zullen versterken, zodat er eigenlijk een nieuw centralisme ontstaat. Dat centralisme wordt inderdaad minder ingegeven door levensbeschouwelijke overwegingen. Daar ben ik het mee eens. Dat neemt evenwel niet weg dat ik me er zorgen over maak. Met de bewering dat de feitelijkheid, de aanwezigheid van leerlingen en de eisen van de ouders die macht op dit ogenblik aantasten, ben ik het niet eens.

De voorzitter : De heer Vandembroeke heeft het woord.

De heer Christiaan Vandembroeke : Mijn betoog ligt in het verlengde van dat van de vorige sprekers. Mijnheer de minister, uw schitterende inleiding in de vorm van een historische analyse over een periode van een kwarteeuw, werd ten zeerste geapprecieerd. Behoudens die analyse denk ik echter dat u nu een hypotheek legt op de toekomst. Uit uw analyse blijkt het belang van ideeën. Tot nader order zijn ideeën veel flexibeler, maar ook veel belangrijker dan structuren. Dat bewijst u zelf in uw uiteenzetting. De studie van Jaak Billiet geeft eenvoudig aan wat de mensen willen en ambiëren : in de richting van het pluralistische, pluriforme denken en handelen, werken en functioneren. Het voorbeeld dat u geeft in verband met de VUB is al even frappant : hieruit blijkt dat er een interne erosie optreedt, dat bepaalde netten bijna ten onder gaan aan hun succes. Dat bewijst het : in de diepte zijn het de ideeën die het doen. Waar ik moeite mee heb – en ik sluit me aan bij de andere leden – is dat, hoewel u die ideeën weliswaar een kans geeft, u de eigenlijke structuren volkomen, bijna tot in de eeuwigheid betonneert. Je maakt het doodeenvoudig door inderdaad een tweepijlersysteem uit te werken. Daarover had ik het tijdens mijn eerste betoog. Door die structuren dermate uit te tekenen, hypothekeert men bepaalde kansen en laat men de macht blijvend functioneren.

Dit debat moeten we hier nu niet voeren, maar toch moeten we weten dat er bovendien nog een aanzienlijke prijs aan vastzit. Wanneer het in essentie om ideeën gaat, aanvaardt men in feite de overlast van dit prijskaartje als dusdanig, wat me enigszins vreemd lijkt. De ideeën en de analyse zijn schitterend, maar de slotsom houdt dan in dat alle flexibiliteit wordt geweerd en de structuren worden gebetonneerd. Mijn betoog was op dat punt wellicht iets te brutaal, maar dat bedoelde ik met de verankering van het sektarisme : die netten en die structuren. Dit vinden we spijtig.

De voorzitter : Mevrouw De Schamphelaere heeft het woord.

Mevrouw Mia De Schamphelaere : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, ik ben tevreden met uw bedoeling om ook binnen het bredere vrije net de evolutie naar een diversiteit in geëngageerde schoolculturen te bevestigen. De vraag die ik deel met andere parlementsleden is echter : moet er niet een ander model worden uitgewerkt

De Schamphelaere

voor de grote onderwijsonderhandelingen ? Eigenlijk wordt het monolithisch blok gerechtvaardigd doordat er maar één aanknopingspunt is voor het onderwijsbeleid. Momenteel is er een evolutie waarneembaar inzake de erosie van de monolithische blokken die vanuit, vooral door de ouders aangebrachte, maatschappelijke tendensen precies die diversiteit van geëngageerde schoolculturen ongedaan kan maken. De vraag in de toekomst zal zijn : wat is de betekenis van actieve onderwijsvrijheid ? De evolutie is nu van die aard dat men het kenbaar maken in al zijn facetten van het pedagogisch project zal beklemtonen : op die manier kan men daarna ook een bewuste keuze maken. Als dit gebeurt zal bijvoorbeeld binnen het katholieke net ook een grote diversiteit blijken, eveneens op het vlak van godsdienstige opvattingen : scholen die zich bewust bezig houden met religieuze opvoeding, andere die zich beperken – als ik het zo mag uitdrukken – tot het meegeven van algemeen christelijke beschavingswaarden. De vraag is : wanneer dit project kenbaar is en er al dan niet voor kan worden gekozen, houdt die keuze dan ook een engagementsverplichting in, zowel voor ouders, leerlingen als leerkrachten ? Anders heeft die actieve onderwijsvrijheid geen betekenis meer en zal elk maatschappelijk debat in elke school apart worden gevoerd. Op die manier zal men toch aanbellen bij een algemeen gemiddelde en hetzelfde resultaat.

De voorzitter : Minister Van den Bossche heeft het woord.

Minister Luc Van den Bossche : Men moet hoe dan ook een onderscheid maken tussen enerzijds de kans op evolutie, waarbij de inhoud in elke school anders wordt en men op die manier een keuzevrijheid bewerkstelligt, en anderzijds de traditionele betekenis van het begrip keuzevrijheid. De heer De Gucht heeft deze beide begrippen met elkaar verward. Misschien moeten we een ander woord vinden voor het ene of het andere. Maar misschien verschillen we daarin ook gewoon van mening. Ik verwar ze niet. De keuzevrijheid in zijn traditionele betekenis zal men altijd structureel-mechanisch moeten vastleggen. Die vrijheid betekent vandaag natuurlijk veel minder dan in 1958 of 1959, maar er blijft een betekenis aan gekoppeld. Is dat immers niet het geval, dan heeft men ook geen enkele garantie betreffende die inhoudelijke keuzevrijheid – ik heb het niet over de mechanistische – bij een eenduidige dominantie van één net. Men bevindt zich aldus op een heel schizofreen ogenblik van de geschiedenis. In 1958 dekten de twee waarden elkaar.

De heer Karel De Gucht : Als u de schizofrenie van de toestand begint te erkennen, dan is er zeker toenadering tussen ons beiden.

Minister Luc Van den Bossche : Dat klopt.

De heer Karel De Gucht : Uw antwoord op die schizofrenie is echter structuralistisch. Het heeft toch iets met structuren te maken.

Minister Luc Van den Bossche : Neen. Ik kom daar onmiddellijk op terug in mijn tweede punt. Het ogenblik van de geschiedenis is het volgende : in 1958 dekten de twee begrippen elkaar, maar nu niet meer. Vandaar dat er wel degelijk een mechanisme – zij het in afgezwakte versie – moet zijn ter bewerkstelling van de vrije keuze. Het begrip heeft immers hoe dan ook nog enige betekenis, zij het niet meer de oorspronkelijke. Toch zijn er geen garanties meer : dat geef ik toe.

Ten tweede, een samenwerkingsverband is niet te vergelijken met een net. Het is natuurlijk ook een structuur, net zoals een school dat is.

De heer Karel De Gucht : In elk geval werkt het netbevestigend.

Minister Luc Van den Bossche : Het hoeft niet netbevestigend te werken. Feit is dat men betreffende de hogescholen te maken heeft met steden waar de ARGO voet aan de grond heeft. Soms, maar niet overal zijn dat ook provincies. Uw stelling dat de structuur nog steeds een zekere impact moet hebben en in zekere mate moet worden gedragen, klopt wel. De voor de hand liggende betekenis van de term netoverschrijdend is deze waarbij het vrije onderwijs samengaat met het officiële. Niettegenstaande een aantal schuchtere pogingen is dat nergens gebeurd, zelfs niet waar sommige directies ervoor hebben gepleit. In het ene geval was de reden wellicht de stroeve houding van de ARGO. In het andere vonden ze blijkbaar, als het er op aan kwam, niet genoeg steun bij hun eigen achterban om te kunnen ingaan tegen een veto van de inrichtende macht.

Dat illustreert ook de conjunctuur waarbinnen wordt gewerkt. Maar hoe dan ook zijn de hogescholen dank zij het HOBU-decreet veel onafhankelijker van de netten dan ooit het geval is geweest. De grote hogescholen zijn daarop een uitzondering. Om een voorbeeld te geven : de EHSAL heeft altijd haar zin gedaan. Want ze is groot, en er zit kapitaal in de raad van bestuur. Waarom zou ze dan ter biecht gaan bij de Guimardstraat ?

Een samenwerkingsverband zal mogelijkheden creëren. U hebt gelijk dat dit niet als vanzelfsprekend zal gebeuren. Ik kom daarop nog terug. Het zal mogelijk zijn zich autonoom op te stellen ten aanzien van de koepel : niet meer, maar ook niet minder. Het zal afhangen van de wil en de kracht die op het terrein aanwezig is, of dat ook zal gebeuren. Dat zal onvermijdelijk via conflicten gebeuren. Men moet zich daar geen illusies over maken. Zonder een reeks conflicten, met nederlagen van diegenen die zich verzetten tegen de structuur, zal er niets van terecht komen. Wat de heer Vandembroeke zegt, is juist : meer en meer wordt het een verhaal van de macht om de macht

Van den Bossche

zelf. Dat is misschien wat overdreven uitgedrukt. Maar het is een feit dat de machtsfactor een grote rol speelt. En die strijd kan lang of kort duren. Dat weten we niet. Ik durf vandaag niet te voorspellen hoe snel alles zal evolueren. Sommige dingen kunnen, zoals de geschiedenis ons leert, de indruk wekken vrij stevig in elkaar te zitten, en toch plots in elkaar klappen.

Er is wel een beweging merkbaar. Uitgaande van verschillende situaties, evolueert men in de richting van verschillende, maar toch vergelijkbare nieuwe realiteiten. De ARGO komt in feite voort uit een erg gecentraliseerde structuur : het rijksonderwijs. Daar was er één verantwoordelijke per centrale. Het vrij gesubsidieerd onderwijs heeft altijd ontelbare onafhankelijke inrichtende machten gekend. Daar heeft de Guimardstraat sedert de tweede wereldoorlog aan betekenis gewonnen. Dat is gebeurd via de weg van het dienstbetoon. In een steeds ingewikkeldere maatschappelijke werkelijkheid kregen de scholen meer en meer nood aan technische hulp. Die technische hulp werd hen door het centrum aangeboden. Als men de afgelegde weg ziet – ook op financieel vlak, enzovoort – dan stelt men vast dat de afzonderlijke inrichtende machten en de diverse VZW's er behoefte aan hadden om hun krachten te bundelen. Dat is de tweede reden waarom het centrum werd versterkt. Voeg daarbij nog de aanwezigheid van een sterke figuur, met een grote intellectuele visie zoals Monseigneur Daelemans, dan is de verklaring waarom men van een toestand van onmacht naar een gezagssituatie is geëvolueerd, rond. Die macht is verleende, afgestane macht – eerder dan statutaire macht. Want statutair is die macht er niet. Dat alles wordt dan nog eens geconsacreerd door het feit dat men op centraal niveau moet onderhandelen. Met 3.000 scholen onderhandelen, is een hopeloze onderneming ; met drie netten onderhandelen, is daarentegen perfect haalbaar. Deze externe factor versterkt die evolutie nog.

Het gemeenschapsonderwijs heeft het omgekeerde pad bewandeld : van het centrale punt naar beneden. Dat leidt ertoe dat vandaag beide netten in een min of meer vergelijkbare toestand verkeren. Vanuit die toestand zal de verdere geschiedenis worden geschreven. Daarover wil ik me hier echter niet uitspreken.

De voorzitter : De heer De Gucht heeft het woord.

De heer Karel De Gucht : Mijnheer de voorzitter, in artikel 239, paragraaf 1 van het voor-voorontwerp zegt de minister, en ik citeer : pluralistisch zijn : criteria van de scholen. Einde citaat. Vroeger werd dit beoordeeld door de

Raad voor het Pluralistisch Onderwijs. Ik heb daarnet de vraag gesteld wie dat zal controleren. Ik heb op die vraag echter geen antwoord gekregen.

De voorzitter : De heer Swinnen heeft het woord.

De heer René Swinnen : Wij pleiten voor duidelijkheid inzake het project dat de scholen en de inrichtende machten verdedigen, en inzake de invulling daarvan. Gisteren heb ik de heer Boone, een van de vertegenwoordigers van de structuren, horen spreken over de vakoverschrijdende eindtermen. Zeker in verband met die vakoverschrijdende eindtermen heb ik begrepen dat er een zekere weerstand bestaat. Ik spreek hier niet over het aspect van de controle, maar over het aspect van de profilering – zeker ten aanzien van de ouders. Ik wil de term die de heer De Gucht me hier in de mond heeft gelegd, niet herhalen. Maar in de toekomst dreigt het gevaar dat er onduidelijkheid voor de gebruikers blijft bestaan, en dat men die onduidelijkheid in stand wil houden. Want dat zou schijnbaar de structuren zelf in stand houden. Daarom pleit ik ervoor dat de regering en de minister alles in het werk stellen om tijdig de grootste duidelijkheid te scheppen over de projecten van scholen en inrichtende machten.

De voorzitter : Minister Van den Bossche heeft het woord.

Minister Luc Van den Bossche : Ik heb tijdens het begin van mijn betoog gezegd dat ik over het basisonderwijsdecreet met geen woord zou reppen. Ik blijf dus consequent mijn foutieve houding aanhouden.

De heer Karel De Gucht : Als u zegt dat school X pluralistisch is, waarop steunt die stelling dan ? Dat staat los van de tekst van het voorontwerp. Welke criteria hanteert u daarbij ?

Minister Luc Van den Bossche : Dat zal tijdens de discussie over het ontwerp ter sprake komen.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

We gaan verder in besloten vergadering.

[...]

– *De vergadering wordt gesloten om 12.45 uur.*